

Onderwerp: Grondvervuiling Rijpelberg

Datum: 27 september 2011

Partij: SP

Bijlage: 37

Ingekomen brief griffie: 27 september 2011

Antwoord college: 11 oktober 2011

Aan het college van burgemeester en wethouders van Helmond,

Net als het college was de SP geschrokken van de aangetroffen vervuiling in een deel van de wijk Rijpelberg. Wij waren blij om te zien dat het college snel het initiatief heeft genomen om deze vervuiling aan te pakken. Toch blijft de SP n.a.v. de brieven van de GGD en prof. L. Reijnders en gesprekken met bewoners in het vervuilde gebied met enkele vragen zitten, die niet beantwoord worden door de raadsinformatiebrieven of antwoorden op eerdere vragen van fracties.

Het betreft de gekozen saneringsgrens van 0,2 mg PCB/kg grond en de wijze van sanering.

Wat betreft de eerste constateert de SP dat dit ruim conform wetgeving is. Maar tegelijk komen van verschillende kanten adviezen om vanuit het oogpunt van volksgezondheid toch te kiezen voor een grens van 0,1 mg PCB/kg grond, omdat ook rekening gehouden moet worden met achtergrondblootstelling. Wij kunnen echter nergens lezen waarom het college vindt dat deze achtergrondblootstelling in combinatie met de gekozen grens volgens haar acceptabel is. Het enige verweer wat steeds terugkomt is dat de wet gevolgd wordt.

Deze vraag leeft bij veel bewoners, en brengt zorgen met zich mee.

Wat betreft de wijze van sanering constateert de SP dat de vervuiling 1,5 meter diep zit, maar dat de sanering niet verder zal gaan dan 1 meter. Dit omdat niet meer gesaneerd wordt op het verwijderen van de totale vervuiling, maar het wegnemen van contactrisico's met de vervuiling. Wij begrijpen echter van deskundigen dat de niet weggehaalde vervuiling in de loop van de jaren weer omhoog kan 'kruipen', waardoor toch weer de gehanteerde saneringsgrens overschreden kan worden.

Tot slot concludeert de SP dat het niet onverstandig zou zijn de vervuiling als agendapunt op een vergadering van een gezamenlijke commissie RF en S terug te laten komen. Dat geeft gelegenheid om een toelichting op de al toegezonden informatie te geven, en om vragen te stellen. Wij doen de suggestie om dan ook een deskundige van buitenaf, bijvoorbeeld prof. L. Reijnders of iemand van de GGD, uit te nodigen om in te gaan op de problematiek, de gekozen oplossingen en hun bevindingen daaromtrent.

Graag een reactie op bovenstaande.

Dat brengt de SP-fractie verder tot de volgende vragen:

1. Waarom acht het college een vervuiling van 0,2 mg PCB/kg grond acceptabel, als ook rekening gehouden dient te worden met achtergrondblootstelling, duur van de blootstelling en eventuele blootstelling aan hogere concentraties in eerdere jaren?
2. Waarom wordt het advies van de GGD in deze niet gevolgd?
3. Klopt het dat financiële afwegingen uiteindelijk tot de grens van van 0,2 mg PCB/kg grond hebben geleid, zoals geconstateerd in de brief van prof. L. Reijnders? (brief als bijlage bijgevoegd)
4. Wat zouden de meerkosten zijn als toch gekozen wordt voor een saneringsgrens van van 0,1 mg PCB/kg grond?
5. Deelt het college de analyse van prof. L. Reijnders dat op korte termijn sanering van 1 meter zeker grote verbetering met zich mee zal brengen, maar dat de kans bestaat dat in de toekomst de diepere vervuiling omhoog komt en alsnog zal zorgen voor een overschrijding van de gehanteerde saneringsgrens? Zo ja, waarom wordt er dan niet voor gekozen te saneren tot 1,5 meter diep? Zo nee, waarop baseert het college haar conclusie dat dit niet zal gebeuren?
6. Wat zouden de meerkosten zijn als toch gekozen wordt voor een saneringsdiepte van 1,5 meter (of beter: de diepte van de totale vervuiling, die immers niet overal gelijk zal zijn)?

7. Wat zouden de meerkosten zijn als toch gekozen wordt voor sanering van vervuilde grond onder de huizen? Graag een onderscheid tussen meerkosten als gekozen wordt voor een saneringsgrens van 0,2 mg PCB/kg grond, en 0,1 mg PCB/kg grond.
8. Klopt het dat ook hier een financiële afweging de doorslag heeft gegeven, als geconstateerd in de brief van prof. L. Reijnders? Zo nee, waarom acht het college deze achterblijvende vervuiling acceptabel in het licht van achtergrondblootstelling en volksgezondheid?
9. Is inmiddels duidelijk of het Rijk bereid is bij te dragen aan de sanering? Om welk bedrag zou het gaan?
10. Is daarbij bekeken of het Rijk bereid is meer bij te dragen als gekozen wordt voor een zwaardere sanering, waardoor meerkosten ontstaan? Zo nee, waarom niet? Zo ja, wat was de uitkomst?

Met vriendelijke groet,
namens de SP-fractie,
Erik de Vries
fractievoorzitter SP Helmond

Antwoord college van burgemeester en wethouders:

Naar aanleiding van uw bovengenoemde brief, delen wij u het volgende mede.

Algemeen

Veel van uw vragen zijn eerder al gesteld door bewoners of door belanghebbenden ingebracht als zienswijze op de concept beschikking "ernst en spoed" waarin de status van de bodemverontreiniging is vastgelegd. De vragen zijn beantwoord in bewonersbrieven, op onze website en op informatieavonden. De zienswijzen zijn uiteraard formeel behandeld in de definitieve beschikking. Voor het beantwoorden van enkele van deze raadsvragen is daarom de tekst uit de beschikking overgenomen.

Overigens stond de beschikking open voor bezwaar en beroep en zijn er binnen de bezwaartermijn geen bezwaren ingediend. Ook de beschikking op het saneringsplan, waarin de feitelijke aanpak en terugsaneerwaarden formeel worden vastgelegd zal worden voorbereid via een proces van zienswijze, bezwaar en beroep.

Overige vragen

1. *Het risicomodel waarop het saneringscriterium van 0,2 mg/kgds is gebaseerd, houdt wel rekening met een levenslange blootstelling. Bij het vaststellen van het landelijke saneringscriterium heeft het Rijk na uitgebreide discussie besloten geen rekening te houden met de achtergrondblootstelling. Achterliggende gedachte is dat de wenselijkheid om te saneren vanwege andere blootstelling dan aan bodemverontreiniging niet via de Wet bodembescherming geïnitieerd dient te worden maar bijvoorbeeld via de Warenwet. Bovendien is men bij het vaststellen van het landelijke saneringscriterium al aan de veilige kant gaan zitten door rekening te houden met eventuele onzekerheden in de modelbenadering. Deze landelijke beleidslijn wordt in dit geval door ons college overgenomen.*
2. *Wij hebben al besloten de sanering veel robuuster uit te voeren dan vanuit risicoperspectief nodig is door geen gebruikbeperkingen op te leggen. Het saneringscriterium is daardoor al gedaald van 6,7 mg/kgds naar de zogenaamde interventiewaarde. Die bedraagt in dit geval 0,2 mg/kgds hetgeen overeen komt met de risicowaarde die op verzoek van de GGD en de gemeente Helmond door het Rijksinstituut voor de Volksgezondheid (RIVM) is berekend. De nog lagere arbitraire waarde die door de GGD wordt geadviseerd heeft wettelijk of risicoteknisch gezien geen enkele betekenis. Verder saneren leidt feitelijk niet tot een substantieel hoger milieurendement. De gezondheidsgerelateerde aspecten die de GGD aanhaalt als reden voor verdergaande sanering worden daarom niet meegenomen in het saneringsspoor maar in het separate spoor van gezondheidskundige begeleiding waarvoor de GGD opdracht gekregen heeft. Het Rijk heeft in haar beleid en wetgeving de laatste jaren een omslag gemaakt van "multifunctioneel saneren" naar "niet meer dan nodig saneren, functiegericht saneren". Dit is vooral ingegeven door de noodzaak stagnatie van ruimtelijke of maatschappelijke ontwikkelingen als gevolg van bodemverontreiniging te voorkomen door saneren goedkoper te maken. Ook het budget voor bodemsanering dat de gemeente Helmond van het Rijk ontvangt is hierop aangepast (lees: lager geworden). De beschikbare financiële middelen voor de bodemsaneringsoperatie zijn niet voldoende indien verder gesaneerd moet worden dan strikt noodzakelijk. Er zijn in Helmond vele gevallen van bodemverontreiniging zonder actuele risico's en dus zonder noodzaak tot spoedige sanering. Als in Sallandhof verder gesaneerd wordt dan vanuit risicoperspectief noodzakelijk is ontstaat*

- precedentwerking. Belanghebbenden bij andere niet-spoedeisende situaties zullen dan ook verdergaande sanering verlangen en dat is onbetaalbaar.*
- 3. Nee dat klopt niet. Als financiële redenen de doorslag zouden hebben gegeven, zou als saneringscriterium gekozen zijn voor een waarde van 6,7 mg/kgds. Dat is de waarde waarbij er geen risico's zijn indien een gebruiksbeperking (verbod op eten uit eigen tuin) wordt opgelegd. Zie verder het antwoord op de vorige vraag.*
 - 4. De meerkosten kunnen niet goed worden begroot. De reden hiervoor is dat de verontreiniging aan de randen een min of meer diffuus karakter heeft zodat de verontreinigingscontour van 0,1 mg/kg alleen volledig in beeld te brengen is nadat eerst nog veel meer tijdrovend en kostbaar bodemonderzoek wordt uitgevoerd. De meerkosten zullen naar verwachting aanzienlijk zijn (0,6 à 1 miljoen euro).*
 - 5. Wij delen de mening van de heer Reijnders niet. De kans op significante (leidend tot actuele risico's) herbesmetting van een schone leeflaag via uitdamping en vervolgens adsorptie of door verplaatsing door gravende dieren is marginaal te noemen. Om te komen tot een verontreiniging op interventiewaardeniveau (gelijk aan 0,2 mg/kgds bij een organisch stofgehalte van 2%) is per m³ grond (= ± 1.700 kg grond) in totaal 340 mg PCB nodig. Deze hoeveelheid PCB kan nooit via uitdamping of via gravende dieren naar boven komen. PCB is namelijk slechts beperkt vluchtbaar en gravende dieren in tuinen leven voornamelijk in de toplaag en zelden tot dieptes groter dan 1 m mv.*
 - 6. De einddiepte kan tijdens de sanering alleen door zeer veel extra onderzoek en wachttijd bepaald worden. De meerkosten hiervan zijn zeer moeilijk te ramen. De meerkosten voor het doorzetten van de ontgraving bedragen in elk geval al gauw meer dan 500.000 euro.*
 - 7. Saneren onder de huizen is niet realistisch te ramen. Het verwijderen van grond onder de huizen is technisch gezien zeer lastig. Het is bovendien erg duur bijvoorbeeld doordat ander materieel noodzakelijk is, de sanering langer duurt, extra maatregelen nodig zijn om schade aan de woning te voorkomen, de bewoners elders ondergebracht moeten worden, etc.*
 - 8. Het klopt niet dat dit een financiële afweging geweest is. De woningen fungeren als afdekking van de (vermoedelijk) verontreinigde grond eronder. Blootstelling wordt hierdoor voorkomen zodat afgraven niet nodig is. Deze keuze is dus het gevolg van de afwezigheid van actuele risico's voor de volksgezondheid.*
 - 9. In dit geval voert de gemeente Helmond de bodemsanering uit in haar rol als bevoegd gezag. Alle bodemsaneringen in Helmond uitgevoerd door het bevoegde gezag worden betaald uit de middelen die hiervoor door het Rijk aan het Gemeentefonds worden toegevoegd (voorheen Wbb- en ISV-middelen voor bodemsanering). Het bedrag nodig voor deze sanering is momenteel grof geraamd, de raming moet het college echter vanwege aanbestedingstechnische redenen nog enige tijd voor zich houden. Bij saneringen door het bevoegde gezag wordt waar mogelijk altijd een bijdrage in de kosten gevraagd aan partijen die geheel of deels als veroorzaker of eigenaar aanspreekbaar zijn. In het geval Sallandhof is het college van mening dat de sanering op percelen waar huurwoningen van Woonpartners staan moet worden betaald door de eigenaar van betreffende percelen. De sanering van de openbare ruimte en de woonpercelen in particulier eigendom komt voor rekening van het bevoegde gezag (dus college van B&W gemeente Helmond). Wij streven er naar de sanering samen met Woonpartners uit te voeren. De kostenverdeling wordt geregeld in een overeenkomst met Woonpartners die momenteel wordt voorbereid.*
 - 10. Omdat de gemeente de bodem in de Sallandhof robuuster gaat saneren dan feitelijk nodig is (0,2 i.p.v. 6,7 mg/kgds) heeft de gemeente het Rijk om extra bodembijdrage gevraagd. De gemeente Helmond ontvangt daarom in 2011 incidenteel 550.000 euro extra voor de decentralisatie-uitkering bodemsanering. Wij zullen de raad voorstellen deze extra middelen te bestemmen voor de sanering van de met PCB verontreinigde grond in de Rijpelberg. Het Rijk was niet bereid bij te dragen in de kosten voor een nog verdergaande sanering (tot 0,1 mg/kgds) omdat die verder gaat dan het landelijke saneringscriterium hetgeen niet als sober en doelmatig wordt gezien. Ook kan de gemeente geen beroep op extra middelen meer doen indien de kosten van de sanering hoger worden dan voorzien.*

Wij hopen u hiermede voldoende te hebben geantwoord.

Burgemeester en wethouders van Helmond,

De burgemeester,

Drs. A.A.M. Jacobs.

de secretaris,

A.A.M. Marneffe RA.

Bijlage SP:

PCB-verontreiniging Sallandhof e.o. Helmond.

* Gezondheidsrisico's PCBs

Een verhoogde inname van PCBs kan negatieve gevolgen voor de gezondheid hebben. Bij zeer hoge blootstellingen is een onomstotelijk verband gelegd met aandoeningen als chlooracne, leverschade, slecht functioneren van het

immuunsysteem en ontwikkelingsstoornissen bij kinderen. Bij lagere inname, zoals die kunnen optreden bij inname van PCBs die relevant zijn voor de situatie in Helmond, zijn nadelige effecten minder zeker, maar er zijn daarvoor blijkens onderzoek wel (zeer) sterke aanwijzingen.

Bij inname door kinderen zijn er zeer sterke aanwijzingen dat de ontwikkeling van de hersenen minder voorspoedig verloopt (onder meer leidend tot een lager IQ).

Daarnaast zijn er sterke aanwijzingen dat PCBs de immune afweer nadelig kunnen beïnvloeden, met mogelijke gevolgen voor de weerstand tegen infectieziekten en de kans op allergieën.

Met het oog op de gezondheidsrisico's zijn voor PCBs maximaal toelaatbare risico's vastgesteld. Maximaal toelaatbare risico's hebben in Nederland betrekking op de som van 7 PCBs. Het maximaal toelaatbare risico van de totale inname ligt in Nederland bij 0,01 microgram per kilogram lichaamsgewicht per dag (RIVM, GGD-richtlijn medische milieukunde: gezondheidsrisico bij bodemverontreiniging, 2009; RIVM rapport 609330010). Een volwassene van 70 kilogram mag volgens deze norm bijvoorbeeld per dag maximaal 0,7 microgram PCBs innemen. Een microgram is een duizendste milligram.

Naarmate de inname van 0,01 microgram PCBs per kilogram lichaamsgewicht per dag meer wordt overschreden neemt de kans op, en de omvang van, gezondheidsschade toe.

Het maximaal toelaatbaar risico in geval van bodemverontreiniging (uitgedrukt als som van 7 PCBs), ook wel interventiewaarde genoemd, ligt volgens de gemeente Helmond voor (sier)tuinen op 0,2 milligram(mg) per kilogram (kg) grond. Deze norm wordt door de gemeente Helmond ook gebruikt bij bepaling van de hoeveelheid grond die verwijderd moet worden.

Bij de afleiding van de norm van 0,2 mg PCBs per kilogram grond is er vanuit gegaan dat het gangbare hand/mondcontact met de grond door spelende kinderen maatgevend is voor het risico. De veronderstelling daarbij is dat kinderen bij spelen in de tuin per dag 100 milligram tuingrond kunnen binnenkrijgen (RIVM rapport 609330010). In werkelijkheid kunnen kinderen zowel minder als meer grond binnenkrijgen dan de 100 milligram, waarvan de overheid is uitgegaan.

Bij het afleiden van de norm van 0,2 mg PCBs per kilogram tuingrond zijn andere vormen van inname van PCBs (bijvoorbeeld via normale voeding) op 0 gesteld (RIVM rapport 609330010). Dit laatste uitgangspunt is onjuist. Zo krijgt elke Nederlander met de normale voeding PCBs en net als PCBs werkende chloordioxinen en chloorbenzofuranen binnen. Ook is geen rekening gehouden met de aanwezigheid in de bodem van stoffen met een soortgelijk effect op de gezondheid. Dat is in het geval van Helmond ook niet juist. In de onbebouwde bodem van Sallandhof zijn chloordioxines/ chloorbenzofuranen gevonden met soortgelijke effecten op de gezondheid als PCBs (rapporten Tauw, Evaluatie bodemsanering speeltuin Sallandhof Helmond en Geofox Lexmond, Nader bodemonderzoek Sallandhof e.o. te Helmond 17 maart 2011).

In het licht van de gangbare inname van PCBs in de voeding en de aanwezigheid van chloordioxinen/chloorbenzofuranen in tuinen zou bijvoorbeeld een norm van niet meer dan 0,1 mg PCBs/kg grond meer op zijn plaats zijn bij het afbakenen van de hoeveelheid grond die zou moeten worden weggehaald.

Een norm van 0,1 mg PCBs per kilogram grond is, zo heb ik uit gemeentekring begrepen, besproken in het overleg van de gemeente Helmond en Woonpartners, maar deze is als te duur verworpen. De extra kosten daarvan, zo heb ik begrepen, zouden uitkomen op ongeveer 1 miljoen euro.

* Verontreiniging tuinen.

De gemeente Helmond heeft, zoals hierboven vermeld, een waarde van 0,2 mg PCBs /kg grond vastgesteld voor de mate van bodemverontreiniging door PCBs waarboven het risico daarvan als ontoelaatbaar wordt beschouwd. Hierboven is uiteengezet dat het werkelijke risico in dit geval pleit voor een lagere waarde, waarbij sanering (weghalen van grond) nodig is. Metingen van het gehalte PCBs in tuinen laten in een omvangrijk onbebouwd gebied (6438 m², waarvan Sallandhof 5880 m²) waarden zien boven de 0,2 mg PCBs/ kg grond (rapport Geofox Lexmond, Nader bodemonderzoek Sallandhof e.o. te Helmond 17 maart 2011). M.i. is het gewenst de grond met een PCB gehalte boven de 0,1 mg/kg grond weg te halen. Dat maakt bijvoorbeeld uit wat er in het door de gemeente bij de presentatie voor de bewoners als

‘schoon’/‘groen’ aangegeven gebied van Sallandhof zou moeten gebeuren. Ook daarbuiten zijn er consequenties, bijvoorbeeld voor Gooisehof 173, waar de gemeten concentratie PCBs in de bodem boven de 0.1 mg/kg grond ligt maar de gehanteerde interventiewaarde van 0.2 mg/kg grond niet overschrijdt.

Het is niet het voornemen van de gemeente alle met PCBs besmette grond weg te halen, maar alleen de bovenste meter grond. De vervanging daarvan door schone grond leidt op de kortere termijn tot een grote verbetering. Er moet echter mee gerekend worden dat wanneer in de laag daaronder PCBs blijven zitten, in de toekomst transport daarvan naar de bovengrond mogelijk is. PCBs zijn tot op zekere hoogte vluchtig, en dit kan leiden tot transport naar de bovengrond en bijvoorbeeld ook regenwormen kunnen een rol spelen bij het transport naar hogere bodemlagen. De overgelegde rapporten bevatten geen bewijs dat met de voorgenomen sanering ook op de lange termijn de PCB besmetting van de bovengrond de 0.1 mg PCBs per kilogram grond niet zal overschrijden.

* Verontreiniging bodem onder de huizen.

De PCB-verontreiniging van de bodem is niet beperkt tot de tuinen. De verontreiniging is ook aanwezig onder huizen. Omdat PCBs tot op zekere hoogte vluchtig zijn kan dit leiden tot de aanwezigheid van PCBs in kruipruimtes onder de vloer van de begane grond. De daarin aanwezige concentraties hangen onder meer af van de bodemtemperatuur (bij koude bodems minder vervluchtiging), van (fluctuaties) in de grondwaterstand en van de ventilatie in de kruipruimte.

Wat betreft de aanwezigheid van PCBs onder woningen is de bemonstering zeer summier (Sallandhof 90,102 en 108 plus een referentiewoning). Blijkens het desbetreffende onderzoek (Tauw, gerapporteerd 29 maart 2011) zijn in de kruipruimte van Sallandhof 102 meetbare hoeveelheden PCBs in de lucht gevonden. De weergave van de metingen in het beschikbare rapport is helaas niet in de vorm van luchtconcentraties, maar uit de overgelegde weergave van de presentatie heb ik begrepen dat het om een concentratie van ongeveer 10% van maximaal toelaatbare concentratie zou gaan. De bovengrond van de kruipruimte van Sallandhof 102 is licht verontreinigd met PCBs. Het is mogelijk dat op grotere diepte onder Sallandhof 102 hogere concentraties PCBs aanwezig zijn. In de bovengrond van de kruipruimte Sallandhof 90 is een hoge waarde van 21 mg PCBs per kg grond aangetroffen. Merkwaardig genoeg worden in de lucht van de kruipruimte Sallandhof 90 geen PCBs (boven de detectiegrens) gemeten. Een verklaring daarvoor ontbreekt in het desbetreffende Tauw rapport.

De besmetting van de bodem van de kruipruimte en de kruipruimtelucht met PCBs kan leiden tot inname van PCBs wanneer men voor werk in de kruipruimte moet zijn. De meetperiode is te kort om betrouwbare uitspraken te doen over bijvoorbeeld jaargemiddelde concentraties PCBs in de kruipruimten.

PCBs aanwezig in de kruipruimtelucht kunnen verder doordringen in daarboven gelegen woonruimten. De mate waarin is o.m. afhankelijk van de ‘lektheid’ van de vloer op de begane grond. De summier metingen van Tauw in woonruimten laten geen PCB concentraties (boven de detectiegrens) zien. Maar dat wil niet zeggen dat woonruimten in alle huizen van Sallandhof altijd PCB-vrij zullen zijn.

Naar ik uit kring van de gemeente heb begrepen, is sanering van de grond onder de huizen aan de orde geweest bij het overleg over de situatie, maar is deze door de gemeente Helmond en Woonpartners als ‘te duur’ afgewezen. Het kan zijn dat het onderzoek in de kruipruimtes van woningen daarom summier is gehouden.

Op grond van de metingen in kruipruimten moet echter m.i. gesteld worden dat het beschikbare onderzoek geen goede reden vormt om de grond onder de huizen niet te saneren. Voor de omvang een eventueel benodigde sanering is een uitgebreider en beter onderzoek nodig.

* Verontreiniging van drinkwater

Drinkwaterverontreiniging met bodemverontreinigende stoffen kan voorkomen wanneer deze stoffen aanwezig in grond of grondwater door de aanwezige waterleidingbuizen kunnen penetreren. Metalen waterleidingen zijn ondoordringbaar voor organische verbindingen als PCBs. Voor organische verbindingen die een lager molecuulgewicht hebben dan PCBs is aangetoond dat deze door plastic waterleidingen kunnen dringen. Voor PCBs is het echter, voor zover ik heb kunnen nagaan, niet waarschijnlijk dat deze in noemenswaardige hoeveelheden door plastic waterleidingen kunnen penetreren. In het grondwater kunnen blijkens het onderzoek Geofox Lexmond, Nader bodemonderzoek Sallandhof e.o. te Helmond (17 maart 2011) plaatselijk hoeveelheden PCBs worden aangetroffen boven de interventiewaarde. Brabant Water zou moeten kijken naar de benodigde bescherming van de drinkwaterwinning tegen de gevonden PCBs.

L. Reijnders
emeritus hoogleraar milieukunde Universiteit van Amsterdam